

Samen werken

Een enquête onder
professionals en
vrijwilligers rond
jeugd en gezin

Diane Bulsink
Marian van der Klein

ZonMw

*Verwey-
Jonker*
Instituut

Samen werken

Een enquête onder professionals en vrijwilligers rond jeugd en gezin

Diane Bulsink
Marian van der Klein

2012

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Samenwerking op projectbasis: de respons van de projecten rond jeugd en gezin	7
2.1	Achtergrondinformatie over de respondenten en de projecten	7
2.2	De vrijwilligers binnen het project: taken, meerwaarde en typen vrijwilligers	9
2.3	Behoeftte aan ondersteuning van de vrijwilligers door professionals op het gebied van opvoeden en opgroeien	11
2.4	Veel en goede samenwerking beroepskrachten en vrijwilligers binnen het project	12
2.5	Samenwerken in de keten rond jeugd en gezin	13
2.6	Bekendheid en contact met het lokale CJG	14
2.7	Samenwerking met vrijwilligersorganisaties	14
2.8	Migrantenvrijwilligers en zelforganisaties	15
3	Vrijwilligers in onderwijs en de reguliere jeugdzorg	19
3.1	Achtergrondinformatie over de respondenten en hun organisaties	19
3.2	Vrijwilligers binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg	19
3.3	Samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers binnen de organisatie	21
3.4	Samenwerking met vrijwilligersorganisaties in de keten rond jeugd en gezin	22
3.5	Ondersteuning van de pedagogische civil society	23
4	Vrijwillige inzet in projecten en in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg	25
4.1	Tijdelijke en reguliere vrijwillige inzet	25
4.2	De taken en de meerwaarde van vrijwilligers	26
4.3	Wat hebben vrijwilligers rond jeugd en gezin nodig? Wat kunnen de professionals bieden?	26
4.4	Samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten	26
4.5	Samenwerken in de keten	27
5	Conclusies en aanbevelingen	29
5.1	Veel georganiseerd vrijwilligerswerk, weinig individuele burgers betrokken rond jeugd en gezin	29
5.2	Directe interne samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers	29
5.3	Samen werken in de keten	30
5.4	De CJG's en de samenwerking rond vrijwillige inzet in de keten	30
	Literatuur	33
	Bijlagen	35
1	Het uitzetten van de enquête	35
2	Samenwerken in de pedagogische civil society: het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut in publicaties	36

1 *Inleiding*

Professionals en vrijwilligers werken in vele projecten en organisaties al samen rond jeugd en gezin. Toch gaan er in de maatschappij stemmen op om (nog) meer of (nog) vaker informele netwerken en vrijwilligers aan te spreken bij het ondersteunen van ouders en kinderen. Niet alleen om problemen te voorkomen, maar ook om die tijdig te herkennen. Bijdragen aan, wat tegenwoordig heet, de pedagogische civil society, gebeurt zowel informeel en kleinschalig als in groter, georganiseerd verband (vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen). Burgers zijn betrokken bij gemeenschappelijke en vrijwillige activiteiten van familie, vrienden en buurtgenoten en (andere) vrijwilligers die te maken hebben met het grootbrengen van kinderen en jongeren (De Winter, 2011).

Met het ZonMw-programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin wil het ministerie van Jeugd en gezin de sociale omgeving en informele netwerken rond gezinnen versterken. Samenwerking tussen professionals en vrijwilligers is daarbij belangrijk. Het Verwey-Jonker Instituut kijkt binnen dit programma naar de stimulerende en belemmerende factoren in de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers op het terrein van jeugd en gezin. De voornaamste vragen hierbij zijn: hoe is de samenwerking tussen professionele organisaties/professionals en vrijwilligers(organisaties) in de praktijk georganiseerd? En hoe kan die samenwerking versterkt of verbeterd worden?

In dit rapport bespreken we de resultaten van een enquête onder projecten en organisaties die een samenwerking organiseren tussen vrijwilligers en professionals rond jeugd en gezin. Het rapport gaat in op hoe deze samenwerking verloopt, welke behoefte er is aan ondersteuning, en op de vraag wie deze ondersteuning kan bieden?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 behandelen we de respons van de projecten die een samenwerking organiseren tussen vrijwilliger en professionals rond jeugd en gezin. De meer reguliere samenwerking tussen vrijwilligers en professionals in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg wordt in hoofdstuk 3 besproken. In hoofdstuk 4 brengen we de antwoorden uit de tijdelijke en reguliere samenwerking met elkaar samen. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5: vanuit de reguliere jeugdzorg en CJG's zou veel meer samengewerkt moeten worden met vrijwilligersorganisaties.

2 *Samenwerking op projectbasis: de respons van de projecten rond jeugd en gezin*

In dit hoofdstuk bespreken we de respons voor de projecten die een samenwerking organiseren tussen vrijwilliger en professionals rond jeugd en gezin. Deze samenwerking is meestal op projectbasis. Ze vindt plaats bij vrijwilligersorganisaties of professionele instellingen in welzijn en jeugdzorg. De meer reguliere samenwerking tussen vrijwilligers en professionals in onderwijs en de reguliere jeugdzorg wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

Hoe verloopt de samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten? Hoe gaat het met de samenwerking met andere professionele organisaties en vrijwilligersorganisaties? Welke behoefte aan ondersteuning is er vanuit de projecten? Deze vragen staan centraal.

Alle projecten zullen gezamenlijk worden besproken. Indien relevant geven we de resultaten voor de projecten vanuit de professionele organisaties en vrijwilligersorganisaties apart weer. We beginnen dit hoofdstuk met de achtergrondinformatie van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld en de projecten waarover zij de vragenlijst invullen.

2.1 *Achtergrondinformatie over de respondenten en de projecten*

In totaal hebben 142 respondenten van projecten de vragenlijst hierover ingevuld. Projecten waar het om gaat zijn bijvoorbeeld, Thuis op straat, Opvoedmix, Home-Start, Jongeren Preventie Team, We Can Jongerencampagne, Wijkopvoedpunt en Tussen In. Vragenlijsten die voor minder dan een derde deel zijn ingevuld, zijn niet meegenomen. In bijlage 1 staat beschreven via welke kanalen we respondenten benaderd hebben voor het invullen van de enquête.

Van de in totaal 57 ZonMw-praktijkprojecten (uit de eerste, tweede en derde tranche) hebben 42 praktijkprojecten aan ons onderzoek meegedaan. Van de 142 respondenten van projecten, is dus 30% medewerker bij een ZonMw-project.

De respondenten

De meeste respondenten werken bij een vrijwilligersorganisatie (61%); een derde (34%) bij een professionele organisatie en van het overige deel is dit niet bekend. Het gaat om in totaal 88 respondenten van een vrijwilligersorganisatie en 48 respondenten van een professionele organisatie.

Meer specifiek, de grootste groep, namelijk bijna de helft (49%), van de respondenten werkt bij een vrijwilligersorganisatie in welzijn. Deels wordt dit verklaard doordat de vragenlijst heel vaak is ingevuld vanuit Home-Start projecten van Humanitas (41 in totaal). Bijna een kwart (24%) werkt bij een welzijnsinstelling en bijna een tiende (9%) werkt bij een sportvereniging. Daarna is een klein deel medewerker bij een ander type organisatie zoals een zelforganisatie voor migranten (2%), een zorginstelling (1%), een religieuze organisatie (1%), of gemeente (1%). 13% van de respondenten werkt bij een andersoortige organisatie.

De meerderheid van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld zijn zelf beroepskracht (80%), 16% van hen is vrijwilliger en 4% vindt zichzelf niet in deze categorieën thuishoren omdat zij bijvoorbeeld een combinatie van beroepskracht en vrijwilliger zijn. De meeste respondenten (86%) hebben een coördinerende functie, 10% is uitvoerende en de rest valt niet in één van deze twee categorieën in te delen maar is adviseur, of zowel coördinerend als bestuurlijk werkzaam.

De projecten

Projecten kunnen een verschillende reikwijdte hebben. Bijna de helft (47%) van de projecten is op gemeentelijk niveau, 38% is op landelijk niveau uitgezet, 26% op regionaal niveau en 20% is op buurt/wijk niveau actief. Bijna de helft (46%) van de respondenten vult de vragenlijst op het gemeentelijke niveau in. Een vijfde vult de vragenlijst in vanuit regionaal niveau, 15% vanuit landelijk niveau, 15% vanuit wijk/buurt niveau en 5% geeft een ander antwoord. Dit hangt samen met het grote aantal vrijwilligersorganisaties uit welzijn, die meestal op regionaal of gemeentelijk niveau opereren. Ook speelt het grote aantal Home-Start projecten een rol, zij hebben de vragenlijst meestal vanuit gemeentelijk of regionaal niveau ingevuld.

De projecten richten zich vaak op ouders (44%) en/of kinderen van 0 tot 6 jaar (42%). Niet verassend gezien het grote aantal Home-Start projecten. Ook richten veel projecten zich op kinderen van 6 tot 12 jaar (41%). Jongvolwassenen, buurtbewoners en nieuwe Nederlanders zijn minder vaak doelgroep van vrijwillige inzet rond jeugd en gezin. (Zie tabel 1)

Tabel 1: Doelgroep(en) waarop projecten zich (vooral) richten (n=142)

Doelgroep(en) waarop projecten zich (vooral) richten	Percentage
Ouders	44
Kinderen van 0 tot 6 jaar	42
Kinderen van 6 tot 12 jaar	41
Jongeren van 12 tot 18 jaar	35
Gezinnen	32
Jongeren van 18 tot 24 jaar	21
Buurtbewoners	18
Nieuwe Nederlanders	13
Anders	18

Opvoedingsondersteuning is het vaakst het uiteindelijke doel van het project (49%) (dit heeft natuurlijk ook weer te maken met het grote aantal Home-Start projecten), maar ook andere doelen als kennis en vaardigheden stimuleren (28%), begeleiding van kwetsbare jongeren (28%), integratie tussen autochtonen en allochtonen bevorderen (25%), contacten tussen jongeren/kinderen stimuleren (25%) en burgers stimuleren tot vrijwilligerswerk (25%) zijn vaak het doel van een project. Zie tabel 2 voor een overzicht.

Tabel 2: Uiteindelijke doel(en) van de projecten (n=142)

Uiteindelijke doel(en) van het project	Percentage
Opvoedingsondersteuning	49
Kennis en vaardigheden van jeugd stimuleren	28
Begeleiding kwetsbare jongeren	28
Integratie tussen autochtonen en allochtonen bevorderen	25
Verbeteren van de buurt/wijk	25
Contacten tussen jongeren/kinderen stimuleren	25
Burgers stimuleren tot vrijwilligerswerk	25
Contacten tussen ouders stimuleren	23
Burgers verleiden tot betrokkenheid bij opvoeden en opgroeien	22
Sport en spel stimuleren	20
Preventie van criminaliteit of overlast	20%
Cultuur/creativiteit stimuleren	18%
Weekend/vakantie/samen leuke dingen doen	14%
Toeleiding van jongeren naar school/opleiding/werk	8%
Anders	24%

De meeste projecten vinden plaats in de vorm van persoonlijke begeleiding of contact (71%), maar ook gaat het vaak om groepsbijeenkomsten (49%) en groepsactiviteiten (37%). Door de vele Home-Start projecten is het aandeel persoonlijke begeleiding groter en het aandeel groepsactiviteiten kleiner dan zonder Home-Start het geval zou zijn.

Vaak zijn de projecten gestart als initiatief vanuit de organisatie van de respondent (57%), in een derde van de gevallen heeft de eigen organisatie samen met een andere organisatie of met de doelgroep het initiatief genomen en bij 9% heeft een andere organisatie of de doelgroep het initiatief genomen tot het project. Dat is dan meestal een welzijnsinstelling (31%) of een vrijwilligersorganisatie in welzijn (31%). In 15% van de gevallen was de doelgroep bij het initiatief betrokken of heeft zij zelf het initiatief genomen (9 projecten). Om welke doelgroep het in zo'n geval gaat is verschillend, migranten of zwervjongeren worden bijvoorbeeld genoemd. Bestaande organisaties bereiken de doelgroep niet, gebrek aan vertrouwen bij de doelgroep tegenover de bestaande organisaties en/of vanuit empowerment of participatiebevordering van de doelgroep worden als redenen genoemd.

2.2 *De vrijwilligers binnen het project: taken, meerwaarde en typen vrijwilligers*

In deze paragraaf staan de vrijwilligers binnen het project centraal. Bij meer dan de helft van de projecten worden de vrijwilligers aangestuurd door een beroepskracht (56%), bij ongeveer een derde (32%) wordt er binnen het project met vrijwilligers en beroepskrachten gewerkt en 7% werkt met alleen vrijwilligers. Dit laatste is opvallend weinig.

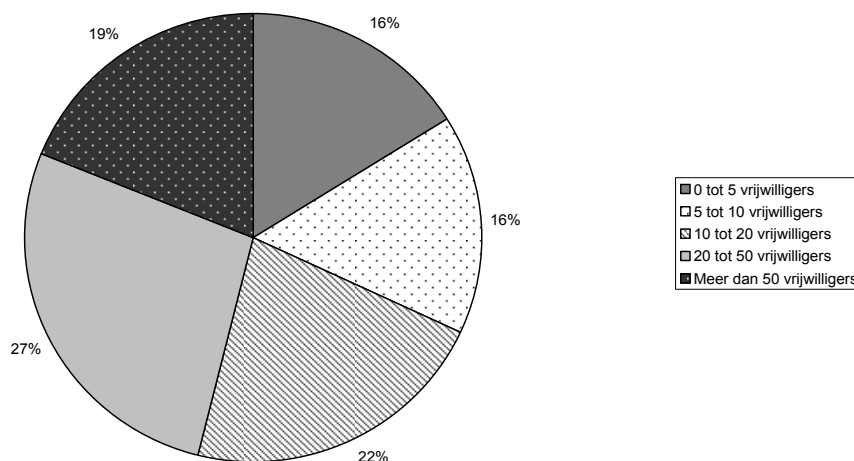
De vrijwilligers hebben verschillende taken binnen de projecten. Drie taken springen er uit, persoonlijke begeleiding van ouders en/of jeugd, organiseren van activiteiten, begeleiding of bijeenkomsten en contact te maken met de doelgroepen. Zie de onderstaande tabel voor een overzicht.

Tabel 3: Taken van de vrijwilligers binnen de projecten (n=135)

Taken van de vrijwilligers	Percentage
Persoonlijke begeleiding van ouders en/of jeugd	52
Organisatie van activiteiten/bijeenkomsten/begeleiding	47
Contact met doelgroepen maken	42
Activiteitenbegeleiding (sport- en spelbegeleiding en bijvoorbeeld creatieve activiteiten)	33
Maatjes/vriendschapsproject	27
PR/Communicatie	26
Op bijeenkomsten voorlichting en advies geven	24
Bestuur van project	17
Gastheer/gastvrouw	8%
Onderhoud gebouw en materiaal (ook ICT)	3%
Anders	12%

De onderstaande tabel laat geeft overzicht van de aantallen vrijwilligers die bij de projecten betrokken zijn. Iets meer dan de helft van de projecten (54%) bestaat uit minder dan 20 vrijwilligers, iets minder dan de helft (46%) van de projecten bestaat uit 20 of meer vrijwilligers.

Figuur 1: Aantal vrijwilligers binnen de projecten (n=135)

Meestal zijn de vrijwilligers helemaal of voor een deel afkomstig uit de doelgroep waarop het project zich richt. Bij 30% van de projecten zijn de vrijwilligers afkomstig uit de doelgroep en bij bijna de helft van de projecten (46%) is dit voor een deel het geval. Bij bijna een kwart is dit niet het geval (24%).

Tabel 5: Meerwaarde van vrijwilligers bij het project volgens de respondenten (n=135)

De meerwaarde van vrijwilligers bij het project	Percentage
Vrijwilligers benaderen de klant van mens tot mens	64
Vrijwilligers verstrekten de informele netwerken van de deelnemers/klanten	55
Vrijwilligers uit de eigen doelgroep zorgen voor empowerment van deze doelgroep	55
Vrijwilligers hebben een andere kijk op opgroeien en opvoeden dan professionals	46
Vrijwilligers wekken meer vertrouwen	45
Vrijwilligers bereiken de doelgroep beter	41
Werken met vrijwilligers bespaart geld	36
Vrijwilligers problematiseren minder	31
Er is geen meerwaarde	1
Anders	21

Zoals de bovenstaande tabel laat zien, is de grootste meerwaarde van vrijwilligers bij de projecten volgens de respondenten dat zij de klant van mens tot mens benaderen, dat zij de informele netwerken van de deelnemers/klanten versterken en dat vrijwilligers uit de eigen doelgroep zorgen voor empowerment van de eigen doelgroep.

Vrijwilligers kunnen worden ingedeeld in verschillende typen. Aan de ene kant hebben we niet georganiseerde burgers die op eigen initiatief sociale steun geven aan jeugd en gezinnen in de buurt. Aan de andere kant vinden we de georganiseerde vrijwilliger die vastomlijnd vrijwilligerswerk doet (soms zelfs met contract) (van der Klein, Mak & Gaag, 2011). Dit laatste type vrijwilliger vinden we het meest bij de projecten die de vragenlijst invulden (ook zonder Home-Start is dit het geval): het klassieke stevig georganiseerde vrijwilligerswerk is sterk aanwezig rond jeugd en gezin, ondanks de recente pogingen om individuele buurtbewoners, opvoeders en jongeren er meer bij te betrekken.

Tabel 6: Type vrijwilligers binnen de projecten (n=135)

Typen vrijwilligers binnen de projecten	Percentage
Individuele burgers die op eigen initiatief incidenteel sociale steun aan jeugd of gezin geven	13
Individuele burgers die op uitnodiging incidenteel sociale steun geven aan jeugd of gezin	12
Individuele burgers (ouders, buurtbewoners, jongeren, etc.) die op eigen initiatief regelmatig actief zijn op dit terrein	19
Individuele burgers die op uitnodiging regelmatig actief zijn op dit terrein	15
Georganiseerde vrijwilligers met een vaste taakomschrijving bij een vrijwilligersorganisatie	55
Georganiseerde vrijwilligers met een vaste taakomschrijving bij een professionele instelling	28
Georganiseerde vrijwilligers met een vrije rol bij een vrijwilligersorganisatie	24
Georganiseerde vrijwilligers met een vrije rol bij een professionele instelling	11
Anders	9

De grootste groep (65%) van de projecten heeft alleen georganiseerde vrijwilligers: daarbij valt wederom te denken aan de initiatieven van Humanitas, maar ook aan bijvoorbeeld maatjesprojecten. Ongeveer een vijfde (21%) werkt met zowel georganiseerde vrijwilligers als individuele burgers, ongeveer tiende (11%) heeft alleen individuele vrijwilligers (denk aan Thuis Op Straat) en een enkele respondent (3%) kan de vrijwilligers niet binnen één van de typen plaatsen. Niet verwonderlijk blijkt uit nadere analyse dat projecten die gedeeltelijk of alleen met vrijwilligers uit de doelgroep werken, vaker (alleen of gedeeltelijk) individuele burgers als vrijwilligers hebben (39%) dan projecten zonder vrijwilligers uit de doelgroep (6 van de 33). Wat wel opvallend is, is dat maar liefst 60% van de projecten die gedeeltelijk of alleen met vrijwilligers uit de doelgroep werken, alleen met georganiseerde vrijwilligers werken.

Er lijken belangrijke verschillen te zijn in het type vrijwilligers tussen de projecten van respondenten die bij een professionele instelling werkzaam zijn en projecten van respondenten die bij een vrijwilligersorganisatie werken. Bij de projecten van de professionele instellingen zijn de vrijwilligers veel vaker individuele burgers dan bij die van de vrijwilligersorganisaties. Zo heeft bijna een kwart van de projecten van professionele organisaties (10 van de 44) individuele burgers als vrijwilligers en heeft ongeveer een derde van hen (15 van de 44) zowel individuele vrijwilligers als georganiseerde vrijwilligers. Terwijl van de 82 projecten van vrijwilligersorganisaties slechts 5 projecten alleen individuele burgers als vrijwilliger hebben en bij een tiende beide type vrijwilligers aanwezig zijn (9 van de 82 projecten). De vrijwilligersorganisaties hebben echter voor de overgrote meerderheid georganiseerde vrijwilligers (66 van de 81), terwijl dit bij minder dan de helft (18 van de 44) van de projecten van professionele organisaties het geval is.

2.3 *Behoefte aan ondersteuning van de vrijwilligers door professionals op het gebied van opvoeden en opgroeien*

Bij driekwart van de projecten is er behoefte aan ondersteuning van de vrijwilligers door professionals. Vooral voor georganiseerde vrijwilligers van vrijwilligersorganisaties (47%) geldt die behoefte, maar ook voor de georganiseerde vrijwilligers van professionele organisaties (een kwart). 30% zou ondersteuning voor individuele burgers die regelmatig actief zijn ondersteuning kunnen gebruiken en 16% voor individuele burgers die incidenteel iets doen.

Op de vraag wie die ondersteuning zou kunnen bieden, geeft tweederde aan dat de eigen organisatie deze ondersteuning zou kunnen bieden. De helft geeft aan dat dit de welzijnsinstelling zou kunnen zijn en een derde noemt het lokale CJG. Zie de onderstaande tabel voor een overzicht.

Tabel 7: Organisatie die volgens de respondenten ondersteuning zou kunnen bieden (n=98)

Type organisatie	Percentage
Eigen organisatie	67
Welzijnsinstelling	49
Het lokale CJG	33
Bureau Jeugdzorg	21
Onderwijsinstelling	20
Consultatiebureau	18
Zorginstelling	16
Anders	22
Weet niet	4

Verder is aan de respondenten die behoefte hebben aan ondersteuning van de vrijwilligers gevraagd bij welke activiteiten het project ondersteuning zou kan gebruiken. Tweederde geeft aan dat ze dit zouden kunnen gebruiken bij het vergroten van de achtergrondkennis van vrijwilligers op het gebied van opgroeien en opvoeden. Ook bijna tweederde van de projecten kan ondersteuning gebruiken bij werving van (nieuwe groepen) vrijwilligers en hetzelfde geldt voor vaardigheidstrainingen in omgaan met ouders en/of jeugd.

2.4 Veel en goede samenwerking beroepskrachten en vrijwilligers binnen het project

Binnen bijna alle projecten wordt er samengewerkt tussen beroepskrachten en vrijwilligers, bij slechts 2% komt dit niet voor. Bij de helft van de projecten (51%) wordt er vaak samengewerkt, bij 28% regelmatig en bij 19% soms.

Er is bijna altijd een afspraak over de taakverdeling en slechts bij 3% van de projecten is dit niet het geval. In de helft van de gevallen is er een mondelinge afspraak (53%) en bij iets minder dan de helft zijn er schriftelijke afspraken (44%).

De samenwerking tussen de beroepskrachten en vrijwilligers binnen de projecten verloopt over het algemeen erg goed. Gemiddeld geven de respondenten een 7.8 als rapportcijfer voor de samenwerking. Slechts van de 3% respondenten geeft een onvoldoende, 40% geeft een 6 of 7 en 77% geeft een 8 of hoger.

Maar liefst 41% van de respondenten geeft dan ook aan dat er geen belemmeringen zijn in de samenwerking tussen de vrijwilligers en professionals binnen het project. Wanneer deze er wel zijn, gaat het er vaak om dat vrijwilligers over hun grenzen heengaan (18%), de mogelijkheden van de vrijwilligers onderschat worden door de beroepskrachten (12%) of juist worden overschat (12%). Ook komt het voor dat vrijwilligers taken krijgen toebedeeld die eigenlijk door professionals moeten worden gedaan (8%) of dat de vrijwilligers en de beroepskrachten niet dezelfde pedagogische visie delen (8%).

Aan de respondenten is ook gevraagd hoe de samenwerking tussen de vrijwilligers en beroepskrachten binnen het project nog verder verbeterd kan worden. Het vaakst wordt gesuggereerd dat de vrijwilligers nog beter ondersteund zouden kunnen worden. Met name dat de beroepskrachten nog meer tijd en aandacht zouden kunnen hebben voor de begeleiding van de vrijwilligers, wordt vaak genoemd. Hiernaast wordt meer overleg tussen vrijwilligers en beroepskrachten en meer training voor de vrijwilligers genoemd.

2.5 Samenwerken in de keten rond jeugd en gezin

Op één uitzondering na werken alle projecten samen met één of meerdere (andere) professionele instellingen. Het vaakst wordt er samengewerkt met een welzijnsinstelling. Ook wordt er door iets meer dan de helft van de projecten samengewerkt met een onderwijsinstelling en door net iets minder dan de helft met een CJG. Vrijwillige inzet rond jeugd en gezin is bij de projecten dus nadrukkelijk ingebed in de keten.

Tabel 8: Professionele instellingen waarmee wordt samengewerkt (n=136)

Type instelling	Percentage
Welzijnsinstelling	74
Onderwijsinstelling	53
CJG	48
Bureau Jeugdzorg	44
Zorginstelling	37
Consultatie bureau	32
Anders	33
Wij werken niet samen met professionele instellingen	1

Ook hebben we gevraagd naar met welke professionele organisatie de projecten *het meest* samenwerken. Het vaakst bleek dit het consultatiebureau te zijn (20%), gevolgd door een welzijnsinstelling (19%). Hiernaast werkt 13% het vaakst samen met een CJG en eenzelfde deel werkt het vaakst samen met een onderwijsinstelling. 7% werkt het vaakst samen met een zorginstelling en 6% met Bureau Jeugdzorg. 22% noemt zelf een organisatie, de genoemde organisaties zijn erg verschillend.

Bij deze samenwerking gaat het vaak om het uitwisselen van informatie (60%), maar ook contact over individuele cases (48%), het delen van deskundigheid (45%) en gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren (41%) zijn vormen van samenwerking die veel voorkomen. Zie tabel 9 voor een overzicht.

Tabel 9: Vormen van samenwerking tussen het project en de professionele organisatie (n=130)

Vormen van samenwerking	Percentage
Informatie uitwisselen	60
Contact over individuele cases	48
Het delen van deskundigheid	45
Gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren	41
Het delen van elkaars voorzieningen (bijvoorbeeld het pand of frontoffice)	31
Afstemming over de taakverdeling in de keten van jeugd- en gezin	28
Het activeren van vrijwilligers	20
Het delen van vrijwilligers	14
Doorverwijzen/werving van deelnemers	11
Anders	14

In de meeste gevallen is er een duidelijke taakverdeling tussen het project en de organisatie waarmee het meest wordt samengewerkt. Iets meer dan de helft (54%) van de projecten heeft een duidelijke taakverdeling op basis van een mondelinge afspraak. Bij 29% van de projecten is er ook een duidelijke taakverdeling met de instelling, maar dan op basis van schriftelijke afspraken. Bij 17% van de projecten ontbreekt de duidelijke taakverdeling met de instelling waarmee zij het meest samenwerken.

De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met de instelling en geven gemiddeld een 7.2 als rapportcijfer voor de samenwerking. Slechts 7% van de respondenten geeft een onvoldoende, 58% een 6 of 7 en 35% een 8 of hoger.

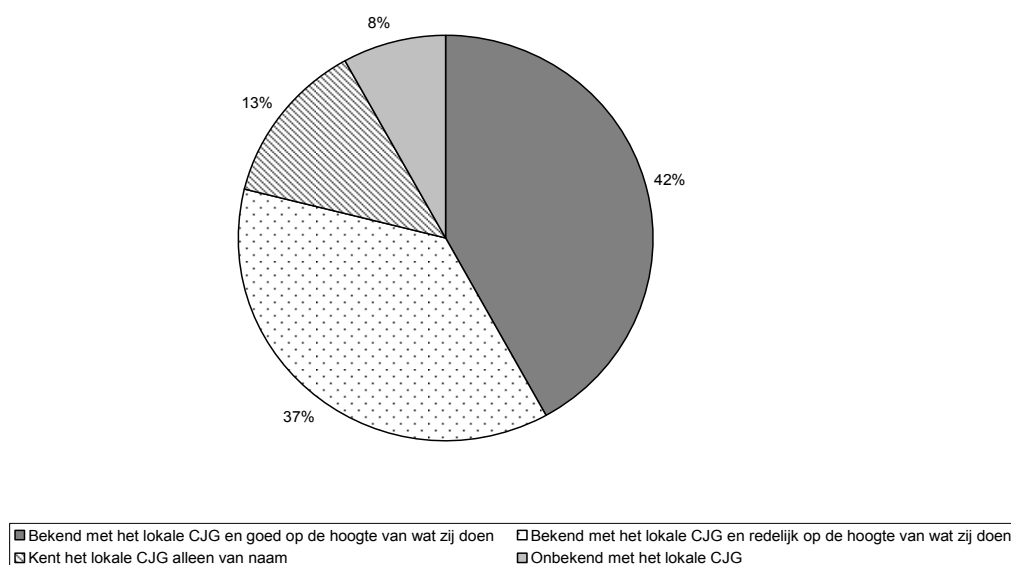
We hebben de respondenten gevraagd hoe de samenwerking volgens hen nog (verder) verbeterd kunnen worden. Het vaakst wordt genoemd dat het goed zou zijn als ze elkaar nog vaker zouden zien en spreken, meer overlegmomenten en nog meer afstemming.

2.6 Bekendheid en contact met het lokale CJG

De bekendheid en het contact met het lokale CJG hebben we verder onderzocht. Zoals gezegd werkt bijna de helft (48%) van de projecten samen met een CJG. Een vijfde (21%) van alle respondenten is echter niet bekend met wat het lokale CJG doet of kent deze alleen van naam. Zie figuur 10. Van de projecten die met het CJG samenwerken, zijn bijna alle respondenten (60 van de 62) redelijk tot goed op de hoogte van wat het lokale CJG doet. Van de projecten die niet met het CJG samen werken, is echter iets minder dan tweederde (43 van de 69) hiervan redelijk tot goed op de hoogte.

Verder heeft een derde van de projecten vaak of regelmatig contact met het CJG, een derde heeft soms contact en een derde heeft geen contact. Van de projecten die niet met het CJG samenwerkt, heeft het merendeel (37 van de 57) geen contact met het CJG.

Figuur 2: Bekendheid met het lokale CJG en met wat zij doen (n=131)

2.7 Samenwerking met vrijwilligersorganisaties

In deze paragraaf kijken we naar de samenwerking vanuit de projecten met (andere) vrijwilligersorganisaties. Hoe vaak komt dat voor en waar bestaat die samenwerking dan uit?

Iets meer dan tweederde van de projecten werkt samen met vrijwilligersorganisaties. Het vaakst wordt er met een vrijwilligersorganisatie in welzijn samengewerkt.

Tabel 11: Vrijwilligersorganisaties waarmee wordt samengewerkt (n=131)

Type vrijwilligersorganisatie	Percentage
Vrijwilligersorganisatie in welzijn	47
Vrijwilligersorganisatie in zorg	19
Sportvereniging	13
Zelforganisatie van migranten	13
Anders	18
Wij werken niet samen met vrijwilligersorganisaties	30

De belangrijkste reden om vanuit het project niet samen te werken met vrijwilligersorganisaties is dat ze elkaar niet tegen komen of niet op hetzelfde terrein werken (13 van de 39 projecten). Hiernaast is het vaak zo dat er geen behoefte hebben aan samenwerking met vrijwilligersorganisaties (bij 9 van de 39 projecten).

Ook hebben we gevraagd naar de organisatie met welke de projecten het meest samenwerken. Het vaakst is dit met een vrijwilligersorganisaties in welzijn (48%), gevolgd door een sportvereniging (10%), een zelforganisatie van migranten (9%) en een vrijwilligersorganisatie in zorg (9%). Het gaat dan vaak om: informatie-uitwisseling (62%), het delen van deskundigheid (52%), gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren (42%) en het activeren van vrijwilligers (41%). Zie onderstaande tabel.

Tabel 12: Vormen van samenwerking tussen het project en de vrijwilligersorganisatie (n=92)

Vormen van samenwerking	Percentage
Informatie uitwisselen	62
Het delen van deskundigheid	52
Gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren	42
Het activeren van vrijwilligers	41
Het delen van vrijwilligers	29
Contact over individuele cases	28
Het delen van elkaars voorzieningen (bijvoorbeeld het pand of frontoffice)	22
Afstemming over de taakverdeling in de keten van jeugd- en gezin	15
Anders	16

Iets meer dan de helft (57%) van de projecten heeft een duidelijke taakverdeling met de vrijwilligersorganisatie waar zij het meest mee samenwerken op basis van een mondelinge afspraak. Bij 18% van de projecten zijn er schriftelijke afspraken. Bij bijna een kwart (24%) van de projecten ontbreekt de duidelijke taakverdeling met de vrijwilligersorganisatie.

De respondenten zijn over het algemeen redelijk tevreden over de samenwerking met vrijwilligersorganisaties en geven gemiddeld een 6.9 als rapportcijfer voor de samenwerking. Wel valt op dat maar liefst 10% van de respondenten een onvoldoende geeft en voor hen de samenwerking dus zeker verbeterd kan worden. 61% van de respondenten geeft een 6 of 7 en 29% een 8 of hoger.

Als manieren waarop de samenwerking verbeterd kan worden wordt vaak genoemd verbetering van de communicatie, nog beter op elkaar afstemmen, meer contact en betere afspraken.

2.8 Migrantenvrijwilligers en zelforganisaties

Migrantenvrijwilligers en zelforganisaties nemen een speciale plaats in binnen de pedagogische civil society. Van de projecten die hierboven besproken zijn bleek maar 2% van een zelforganisatie van minderheden. Het is bekend dat deze zelforganisaties via enquêtes e.d. nauwelijks te bereiken zijn. Vandaar dat we aanvullend aan de enquête over deze groep drie experts hebben geïnterviewd. We vroegen hen over de rol van nieuwe Nederlanders en zelforganisaties in de pedagogische civil society. Hieronder volgt een beknopt verslag.

Vrijwilligers van niet-Nederlandse of gemengde komaf werken binnen en buiten zelforganisaties. Wat de zelforganisaties doen loopt uiteen van heel laagdrempelig adviezen geven en mensen helpen met kleine vragen over opvoeden/opgroeien tot interventies uitvoeren. Soms verlenen zij ook eerste hulp bij zwaardere problematiek of verwijzen zij door naar andere organisaties. Een expert geeft aan dat bijna elke zelforganisatie 'wel iets pedagogisch doet' en dat er vooral veel activiteiten zijn rondom opvoeding. Naast de zelforganisaties zijn er binnen de migrantengemeenschappen veel 'bruggenbouwers' tussen de professionals en de gewone burgers. Zij informeren en verwijzen de mensen binnen hun gemeenschap door.

Samenwerking tussen professionele jeugdzorg en zelforganisaties

Wanneer het gaat om vormen van samenwerking, dan komt voorlichting geven over het aanbod van professionals bij de zelforganisaties het meeste voor, volgens één van de experts. Er is veel toeleiding van de zelforganisaties naar de professionals. Een mooi voorbeeld van een samenwerkingsproject is bijvoorbeeld Tussen In. Hierbij werken El-Amal en Bureau Jeugdzorg samen. Kern van de methodiek is dat de gezinsleden bewust worden gemaakt van hun problemen en dat ze gemotiveerd raken om verdere hulpverlening te accepteren.

Samenwerking tussen vrijwilligers en CJG's of Ouder Kind Centra

Kijken we naar de samenwerking tussen de OKC's of CJG's en de migrantenvrijwilligers, dan blijkt deze maar weinig voor te komen. De OKC's zijn nieuw en worstelen nog met veel dingen waardoor ze hier nog niet aan toe zijn gekomen. Tegelijk zijn de pedagogen in de OKC's/CJG's vaak erg gesloten in hun houding naar de vrijwilligers en hebben zij weinig interesse in samenwerking. Volgens een expert hangt in Amsterdam ook veel af van het beleid van het stadsdeel. Zo werken een aantal OKC's niet outreachend en hebben zij geen cursussen in eigen taal en cultuur. 'Wanneer er geen doelgroepenbeleid is, dan is er een drempel', aldus de experts. De vrijwilligers zorgen voor vertaling naar de doelgroepen, maar dan moet er vervolgens wel een cursus in eigen taal en op een aangepast tijdstip kunnen worden gegeven.

Toch zijn er goede voorbeelden: bijvoorbeeld bij het OKC in Slotervaart en de zelforganisaties daar. Dit OKC geeft bij de zelforganisaties cursussen voor de achterban van deze zelforganisaties. Naar aanleiding hiervan gaan sommige mensen gebruik maken van de individuele diensten van het OKC. Verder zijn er ook spreekuren van de pedagogische adviseurs van het OKC bij de zelforganisaties. Ook het CJG in Zaandam werkt samen met nieuwe Nederlanders, in dit geval met een allochtone vrouwenorganisatie: Buitenlandse Vrouwen Overleg. Door het CJG en de GGD zijn bij moedergroepen (vanuit het project Moeders informeren moeders) thema's gedaan, bijvoorbeeld over eten of slapen. Van de moeders komen er dan later vaak een aantal terug om over opvoedingsproblemen te praten.

Problemen in de samenwerking

De samenwerking tussen de professionele instellingen en zelforganisaties is vaak lastig. Er is een kloof tussen de professionals en de zelforganisaties. Deze ontstaat voor een deel door de wederzijdse beeldvorming. 'Zo is er vanuit de zelforganisaties bijvoorbeeld soms het idee dat de professionals hen weten te vinden als ze iets nodig hebben, maar dat wanneer zij de professionele organisaties vragen om te faciliteren dit niet kan' zegt een expert. Logistieke problemen door verschillen in perceptie en communicatieproblemen komen vaak voor in de samenwerking. Deze worden echter door de professionele organisaties vaak gezien als een uiting van 'niet mee willen werken' in plaats van een andere manier van werken. Ook zien de professionele organisaties de zelforganisaties soms als potentiële concurrent, bijvoorbeeld wanneer mensen vanuit een zelforganisatie opvoedingsondersteuning willen opzetten.

Voor een goede samenwerking is het erg belangrijk om te werken aan onderling vertrouwen. De professionele organisatie moet veel tijd in de relatie met de zelforganisatie steken en waardering uitspreken. Zelforganisaties willen serieus worden genomen in hun ervaringsdeskundigheid. Verder dient er vanuit beide partijen overeenstemming te zijn dat samenwerking belangrijk is.

Betere samenwerking en ondersteuning

Een expert geeft aan dat migranten tegenwoordig beter de weg weten te vinden naar het consultatiebureau, maar dat er nog veel wantrouwen naar jeugdzorg toe is. Hier ligt dan ook de waarde van samenwerking tussen professionals en zelforganisaties, volgens hem. 'Het systeem gaat er vanuit dat bij problemen mensen zelf de weg naar de organisaties vinden, maar in de praktijk is er een groep waarvoor dit niet opgaat. Je kunt van elkaar leren. Het is belangrijk dat de trajecten openstaan voor advies van migranten. Veel jeugdvoorzieningen denken dat ze het goed doen, de deur staat immers open. Ze zijn zich niet bewust van de drempels; Er is veel wantrouwen, de manier van communiceren sluit niet aan, er zijn taaldrempels of er is niet voldaan aan randvoorwaarden.' 'Het zou goed zijn als er meer uitwisseling zou zijn tussen professionals en migrantenvrijwilligers', zegt ook een andere expert. De professionals zijn hierbij aan zet volgens haar. Professionele organisaties kunnen het vrijwilligerskader stimuleren en ondersteunen door structurele samenwerkingsverbanden met vrijwilligers aan te gaan. Ze zouden verlichtend en ondersteunend kunnen werken t.o.v. de vrijwilligers,

zodat vrijwilligers minder overvraagd worden. Vrijwilligers verwijzen problematische gevallen die zij krijgen nu niet altijd door naar de instellingen. Wanneer er meer zou worden samengewerkt zouden zij hen beter aan de instellingen toevertrouwen. Ofwel, door betere samenwerking kunnen vrijwilligers hun brugfunctie beter vervullen. Andere vormen van ondersteuning zouden kunnen zijn dat professionele instellingen cursussen geven om de vrijwilligers te ondersteunen, ofwel op het vlak van begeleiding van vrijwilligers.

3 *Vrijwilligers in onderwijs en de reguliere jeugdzorg*

In dit hoofdstuk bespreken we de respons van CJG's, Scholen, consultatiebureaus en Bureaus jeugdzorg die zichzelf aan het begin van de enquête als professionele organisatie binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg hebben gekwalificeerd. Hoe rapporteren de respondenten uit deze professionele settings over de dagelijkse samenwerking met vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties? Hoe tevreden zijn de respondenten over de samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten en welke mogelijkheden zien zij om vrijwilligerswerk te ondersteunen? Het gaat hier om een peiling van het reilen en zeilen van de samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg.

3.1 *Achtergrondinformatie over de respondenten en hun organisaties*

In totaal hebben 58 respondenten binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg de vragenlijst ingevuld. Vragenlijsten die voor minder dan een derde deel zijn ingevuld, zijn hierbij niet meegenomen. In bijlage 1 staat beschreven via welke kanalen we welke organisaties benaderd hebben voor het invullen van de enquête. Vanwege de geringe aantal respondenten zijn bij de resultaten geen percentages weergegeven maar aantallen. Het aantal organisaties dat met vrijwilligers werkt ligt hier waarschijnlijk hoger dan in het algemeen voor dit soort organisaties geldt. Vooral organisaties die met vrijwilligers werken hebben namelijk op de uitnodiging tot deelname aan de enquête gereageerd.

De enquête is onder verschillende professionele organisaties uitgezet, namelijk 29 Bureaus Jeugdzorg, 15 Kindertelefoons, 59 consultatiebureaus, 147 Centra voor Jeugd en Gezin en 106 onderwijsinstellingen. In totaal zijn de resultaten van 11 Bureaus Jeugdzorg (waarvan zes kindertelefoons), 12 consultatiebureaus, 30 Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en vijf onderwijsinstellingen meegenomen in deze analyse. Over het algemeen heeft dus een derde van de benaderde respondenten de vragenlijst ingevuld, met uitzondering van de medewerkers van de onderwijsinstellingen onder wie de respons erg laag is. Met name voor de onderwijsinstellingen zullen de resultaten dan ook niet representatief zijn.

Kijken we naar de functie van degenen die de vragenlijst hebben ingevuld dan heeft het merendeel (46 van de 58) een functie op beleids- of managementniveau, 11 medewerkers hebben een functie op uitvoerend niveau en één medewerker zowel op beleids- of managementniveau als uitvoerend niveau.

3.2 *Vrijwilligers binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg*

Als eerste is gevraagd aan de respondenten of hun organisatie met vrijwilligers werkt. Van de professionele organisaties werkt iets meer dan de helft (31 organisaties) met vrijwilligers binnen de organisatie, de andere (27 organisaties) doen dat niet. Zoals hierboven al vermeld is, kan het zo zijn dat het aandeel organisaties dat met vrijwilligers werkt in ons onderzoek hoger uitvalt dan in werkelijkheid het geval is door een selectiebias. Hieronder staat per type professionele organisatie aangegeven hoeveel van hen met vrijwilligers werken.

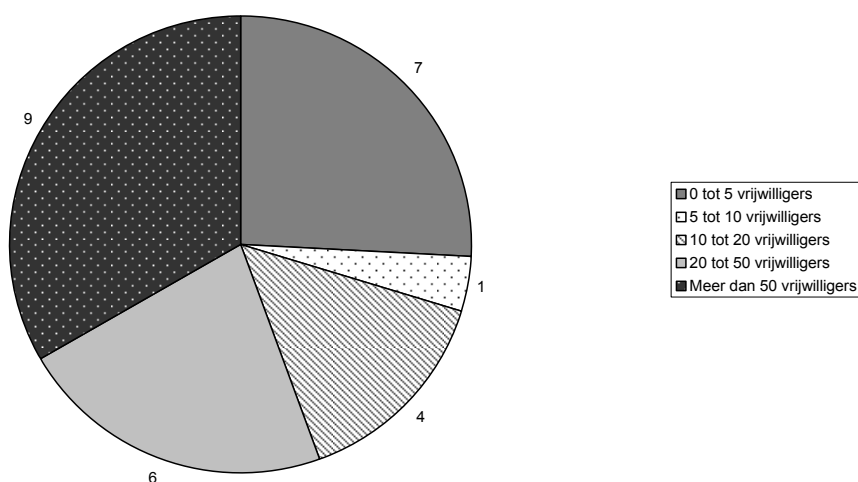
Tabel 1: Inzet van vrijwilligers binnen de professionele organisaties (n=58)

Aantal organisaties dat vrijwilligers inzet	Aantal
Bureaus Jeugdzorg (n=11)	11
Consultatiebureau (n=12)	5
CJG (n=30)	10
Onderwijsinstelling (n=5)	5

Alle respondenten van de Bureaus Jeugdzorg en onderwijsinstellingen werken met vrijwilligers: de kindertelefoons met strak georganiseerde vrijwilligers; de scholen met ouders. Iets minder dan de helft van de consultatiebureaus en een derde van de CJG's werkt met vrijwilligers.

In de onderstaande figuur is te zien om hoeveel vrijwilligers het gaat bij de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg. Ongeveer een derde (de grootste groep) van deze organisaties werkt meer dan vijftig vrijwilligers. Kijken we naar de verschillende professionele organisaties, dan blijkt dat de Bureaus Jeugdzorg door de alliantie met de Kindertelefoon met de meeste vrijwilligers werken. De helft geeft aan met meer dan vijftig vrijwilligers te werken. Bij CJG's ontbreekt zo'n alliantie. Daar is het aantal vrijwilligers dus een stuk minder, hierbij gaat het in de reguliere samenwerking binnen het CJG vaak om nul tot vijf vrijwilligers of tien tot twintig vrijwilligers.

Figuur 3: Aantal vrijwilligers in de organisaties binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg met vrijwilligers (n=31)

Bij drie organisaties zijn alle vrijwilligers afkomstig uit de doelgroep waar de organisatie zich op richt. Bij 12 organisaties zijn de vrijwilligers voor een deel afkomstig uit de doelgroep en bij 12 organisaties is dit helemaal niet het geval. Geen van de Bureaus Jeugdzorg zet vrijwilligers in die uit de doelgroep afkomstig zijn. Consultatiebureaus en CJG's daarentegen werken bijna allemaal maar met vrijwilligers uit de doelgroep: te weten de ouders uit het werkgebied.

De vrijwilligers binnen het onderwijs en de reguliere jeugdzorg zijn op uiteenlopende terreinen actief. Opvoedingsondersteuning (binnen 12 organisaties: hoofdzakelijk consultatiebureaus en CJG's) en contacten tussen ouders stimuleren (binnen 11 organisaties: onderwijsinstellingen, consultatiebureaus en CJG's) komen het meeste voor. Beide zijn terreinen waarop bij ongeveer een derde van de organisaties vrijwilligers actief zijn.

De vrijwilligers richten zich vooral op kinderen van 6 tot 12 jaar (binnen 15 organisaties) en/of kinderen van 0 tot 6 jaar (binnen 14 organisaties). Ook richten relatief veel vrijwilligers zich op ouders (bij 11 organisaties). Jongeren van 12 tot 18 jaar zijn bij 10 organisaties als doelgroep genoemd.

Persoonlijke begeleiding van ouders en/of jeugd (binnen 14 organisaties), contact maken met doelgroep (binnen 12 organisaties), activiteiten organiseren (binnen 12 organisaties) en gastheer/gastvrouw zijn (binnen 10 organisaties) zijn de werkzaamheden die vrijwilligers binnen professionele organisaties het vaakst doen.

Als meerwaarde van de inzet van vrijwilligers binnen het onderwijs en de reguliere jeugdzorg noemen de respondenten het vaakst dat het zorgt voor het versterken van de informele netwerken van de deelnemers/klanten (14 keer) en dat het werken met vrijwilligers geld bespaart (12 keer). Hiernaast wordt (net als bij de projecten) vaak genoemd dat vrijwilligers uit de eigen doelgroep zorgen voor empowerment van deze doelgroep. Dat vrijwilligers een andere kijk op opgroeien en opvoeden hebben dan professionals wordt ook vaak als meerwaarde genoemd. (Beide redenen 9 keer).

De georganiseerde vrijwilliger die vastomlijnd vrijwilligerswerk doet (soms zelfs met contract) vinden we het meest in de organisaties binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg. In de onderstaande tabel is te zien dat bijna tweederde (18) van de professionele organisaties werkt met georganiseerde vrijwilligers met een vaste taakomschrijving (hierbij gaat het om zowel Bureaus Jeugdzorg, CJG's, onderwijsinstellingen als consultatiebureaus).

Tabel 3: Type vrijwilligers binnen de professionele organisaties (n=28)

Typen vrijwilligers binnen de professionele organisaties	Aantal
Individuele burgers die op eigen initiatief incidenteel sociale steun aan jeugd of gezin geven	2
Individuele burgers die op uitnodiging incidenteel sociale steun geven aan jeugd of gezin	2
Individuele burgers (ouders, buurtbewoners, jongeren, etc.) die op eigen initiatief regelmatig actief zijn op dit terrein	3
Individuele burgers die op uitnodiging regelmatig actief zijn op dit terrein	5
Georganiseerde vrijwilligers met een vaste taakomschrijving bij een vrijwilligersorganisatie	5
Georganiseerde vrijwilligers met een vaste taakomschrijving bij een professionele instelling	18
Georganiseerde vrijwilligers met een vrije rol bij een professionele instelling	3
Anders	2

Ongeveer een vijfde (8 organisaties) heeft zowel georganiseerde vrijwilligers als individuele burgers als vrijwilliger, de meeste organisaties (18 organisaties) werken alleen met georganiseerde vrijwilligers en minder dan een tiende (3 organisaties) werken alleen met individuele burgers. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven per type organisatie. Te zien is dat vooral de Bureaus Jeugdzorg en de consultatiebureaus vrijwel alleen met georganiseerde vrijwilligers werken.

Tabel 4: Soort vrijwilliger bij verschillende professionele organisaties (n=26)

	Alleen georganiseerde vrijwilligers	Alleen individuele burgers	Georganiseerde vrijwilligers en individuele burgers
Bureaus Jeugdzorg (n=11)	7	1	1
Consultatiebureau (n=5)	4	0	1
CJG (n=10)	6	2	1
Onderwijsinstelling (n=5)	2	1	2

3.3 Samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers binnen de organisatie

Bij ongeveer een kwart (7 van de 29) van de organisaties binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg werken beroepskrachten en vrijwilligers vaak samen. Bij iets meer dan een derde (11 professionele organisaties) is dit regelmatig het geval en bij iets meer dan een kwart (8 organisaties) werken zij soms samen.

Bij alle organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg is er een duidelijke taakverdeling tussen beroepskrachten en vrijwilligers. Bij drie vijfde (15) van de professionele organisaties is dit via een schriftelijke afspraak vastgelegd, bij twee vijfde (9 organisaties) via een mondelinge afspraak.

De samenwerking tussen de beroepskrachten en vrijwilligers verloopt over het algemeen erg goed. Gemiddeld geven de medewerkers van de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg een 7.7

als rapportcijfer voor de samenwerking. Geen enkele respondent geeft een onvoldoende, de helft geeft een 6 of 7, de andere helft een 8 of 9.

Maar liefst de helft van de respondenten vindt dan ook dat er geen belemmeringen zijn in de samenwerking tussen de beroepskrachten en de vrijwilligers. Wanneer deze er wel zijn, gaat het er vaak om dat de mogelijkheden van de vrijwilligers worden onderschat door de beroepskrachten (bij 5 organisaties), de vrijwilligers over hun eigen grenzen heen gaan (4 organisaties) of de vrijwilligers zich niet gewaardeerd voelen door de beroepskrachten (4 organisaties). Op de vraag wat verbeterd zou kunnen worden in de samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers, menen respondenten vooral dat de bekendheid met elkaars werkzaamheden groter kan zijn en dat de onderlinge communicatie beter kan.

3.4 Samenwerking met vrijwilligersorganisaties in de keten rond jeugd en gezin

De helft van de respondenten (29 van de 58) geeft aan dat zijn organisatie samenwerkt met één of meer vrijwilligersorganisatie(s). Deze samenwerking is over het algemeen verre van intensief. Hieronder een overzicht per type professionele organisatie.

Tabel 5: Het aantal respondenten per type professionele organisatie dat aangeeft samen te werken met vrijwilligersorganisaties (n=58)

Samenwerking met vrijwilligersorganisaties	
Bureaus Jeugdzorg (n=11)	3
Consultatiebureau (n=12)	5
CJG (n=30)	20
Onderwijsinstelling (n=5)	1

Het merendeel (19 respondenten van de 29) geeft aan dat er soms wordt samengewerkt, een derde (9 respondenten) geeft aan dat regelmatig wordt samengewerkt en slechts één respondent (een CJG) zegt dat er vaak wordt samengewerkt.

17 professionele organisaties werken niet met een vrijwilligersorganisatie samen. De meest genoemde redenen hiervoor zijn dat zij onbekend zijn met het werk van vrijwilligersorganisaties, elkaar niet tegenkomen/niet op hetzelfde terrein werken of dat zij geen behoefte hebben aan samenwerking met vrijwilligersorganisaties (allemaal 3 keer genoemd).

Organisaties binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg die wel samenwerken met vrijwilligersorganisaties zien als grootste meerwaarde in de werkzaamheden van vrijwilligersorganisaties dat zij het informele netwerk van doelgroep versterken (16 van de 29 respondenten). Ook wordt vaak genoemd (12 respondenten) dat vrijwilligersorganisaties de doelgroep beter bereiken en (door 10 respondenten) dat vrijwilligers de klant van mens tot mens benaderen.

Tabel 6: Vrijwilligersorganisatie waarmee wordt samengewerkt (n=29)

Type vrijwilligersorganisatie	Aantal
Vrijwilligersorganisatie in welzijn	22
Vrijwilligersorganisatie in zorg	11
Zelforganisatie van migranten	6
Religieuze organisatie	5
Sportvereniging	4
Anders	3

Veel (22) organisaties in onderwijs en reguliere jeugdzorg werken het samen met vrijwilligersorganisaties op het gebied van welzijn. (Zie bovenstaande tabel voor een overzicht).

Dit is ook het type organisatie waarmee het vaakst wordt samengewerkt, dit geldt voor 17 organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg. Vijf organisaties het vaakst samen met een vrijwilligersorganisatie in zorg, drie met een zelforganisatie van migranten, één met een religieuze organisatie en drie met een ander type organisatie. Meer specifiek worden Home-Start en Humanitas hierbij meerdere keren genoemd.

Bij samenwerking met de vrijwilligersorganisatie (waar het meest mee wordt samengewerkt) gaat het vaak om informatie uitwisselen (bij 17 van de 28 professionele organisaties), gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren (16 professionele organisaties), afstemming over de taakverdeling in de keten van jeugd- en gezin (12 organisaties), het delen van elkaars voorzieningen (bijvoorbeeld pand of frontoffice) (11 organisaties) en/of contact over individuele cases (10 organisaties). Het delen van voorzieningen, bijvoorbeeld het pand of de frontoffice werd alleen door de respondenten van de CJG's genoemd.

Bij drie vierde van de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg is er een duidelijke taakverdeling tussen de eigen organisatie en de vrijwilligersorganisatie waar het meest mee wordt samengewerkt. Bij tweederde hiervan is dit via een mondelinge afspraak geregeld, bij een derde gaat dit via schriftelijke afspraken.

De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met de vrijwilligersorganisaties en geven gemiddeld een 7.1 als rapportcijfer voor de samenwerking. Twee respondenten geven een onvoldoende, 17 respondenten geven een 6 of 7 en 9 respondenten een 8 of hoger.

De belangrijkste verbetering die volgens respondenten mogelijk is in de samenwerking tussen de eigen organisaties en de vrijwilligersorganisaties, is de onderlinge communicatie en het afstemmen van elkaars werkzaamheden.

3.5 Ondersteuning van de pedagogische civil society

We hebben de respondenten gevraagd welke soorten vrijwilligerswerk hun organisatie ondersteunt. Bijna de helft van de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg ondersteunt geen vrijwilligers. Verder worden georganiseerde vrijwilligers vaker ondersteund dan individuele burgers. Zie onderstaande tabel voor een overzicht.

Tabel 7: Aantal professionele organisaties dat bepaald Soort vrijwilligerswerk ondersteund (n=45)

Soort vrijwilligerswerk	Aantal
Individuele burgers die incidenteel iets doen	6
Individuele burgers (ouders, buurtbewoners, jongeren, etc.) die regelmatig actief zijn	6
Georganiseerde vrijwilligers van een vrijwilligersorganisatie	13
Georganiseerde vrijwilligers van een professionele organisatie	14
Mijn organisatie ondersteund geen vrijwilligers	19

Bureaus Jeugdzorg en de kindertelefoons ondersteunen natuurlijk vaak vrijwilligers (6 van de 8) en twee van de drie onderwijsinstellingen ondersteunen vrijwilligers. Naar verhouding geven de CJG's en consultatiebureaus minder vaak ondersteuning. 14 van de 23 CJG's en 4 van de 11 consultatiebureaus doen dit. Alleen onderwijsinstellingen en CJG's geven aan individuele burgers te ondersteunen.

Bijna tweederde (19 van de 34) van de respondenten vindt dat hun organisatie vrijwilligerswerk meer zou moeten ondersteunen (13 van de 18 CJG's, de helft van de consultatiebureaus en een derde van de Bureaus Jeugdzorg). Belangrijke redenen die zij hiervoor noemen zijn dat vrijwilligerswerk een meerwaarde heeft en vrijwilligerswerk voor een beter bereik van de doelgroep kan zorgen. Negen respondenten vinden dat hun organisatie het lokale vrijwilligerswerk al voldoende ondersteunt en zes respondenten vinden dat hun organisatie zich hier niet mee bezig zou moeten houden.

De respondenten zien vele activiteiten waarbij hun eigen organisatie ondersteuning zou kunnen bieden. Vooral achtergrondkennis van vrijwilligers vergroten op het gebied van opvoeden en opgroeien wordt vaak genoemd, met name door CJG's, namelijk door 17 van de 22. Zie onderstaande tabel voor een overzicht.

Tabel 8: Activiteiten waarbij professionele organisatie ondersteuning zou kunnen bieden (n=39)

Soort activiteit	Aantal
Achtergrondkennis van vrijwilligers vergroten op het gebied van opgroeien en opvoeden	27
Vaardigheidstrainingen in omgaan met ouders en/of jeugd	19
Overzicht houden over de keten van jeugdwelzijn en jeugdzorg	18
Contact maken met vrijwilligers(-organisaties)	18
Begeleiden/coachen van vrijwilligers	17
Behoud van vrijwilligers	12
Werving van vrijwilligers	10
Coördinatie/matching van vrijwilligers	8
Anders	7

4 *Vrijwillige inzet in projecten en in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg*

In dit hoofdstuk relateren we de respons van de projecten aan de respons over reguliere samenwerking in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg (respectievelijk besproken in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3). We vatten we de onderzoeksresultaten uit de eerder hoofdstukken kort samen. Overeenkomsten en verschillen in de werkrelaties tussen vrijwilligers en professionals komen hierbij uitgebreid aan bod.

4.1 *Tijdelijke en reguliere vrijwillige inzet*

De projecten: vaak vanuit een vrijwilligersorganisaties in welzijn

Tweederde van de respondenten werkt bij een vrijwilligersorganisatie en een derde bij een professionele organisatie. De meeste respondenten van de projecten werken bij een organisatie in welzijn. De projecten richten zich vaak op ouders of kinderen. Opvoedingsondersteuning is het vaakst het uiteindelijke doel van het project (49%), vaak in de vorm van persoonlijke begeleiding of contact: de Home-Start respondenten van Humanitas maken een groot deel van de respons. De ZonMw-praktijkprojecten in onze repons richten zich vaak op burgers stimuleren tot vrijwilligerswerk (de helft) en burgers verleiden tot betrokkenheid bij opvoeden en opgroeien (een derde). Niet verwonderlijk, omdat het ZonMw programma tot doel heeft om de pedagogische civil society te versterken.

Bij iets meer dan de helft van de projecten worden de vrijwilligers aangestuurd door een beroepskracht, bij ongeveer één derde werken vrijwilligers en beroepskrachten samen. Slechts een klein deel (7%) werkt met alleen vrijwilligers. De aantallen vrijwilligers per project lopen sterk uiteen. Van projecten met maar een paar vrijwilligers tot projecten met meer dan vijftig vrijwilligers.

Vrijwilligers in onderwijs en de reguliere jeugdzorg

Ook in de reguliere jeugdzorg en het onderwijs wordt er met vrijwilligers gewerkt. Ongeveer een derde van de organisaties werkt met een grote groep (meer dan vijftig vrijwilligers). Dit vooral dankzij de Bureaus Jeugdzorg die door de alliantie met de kindertelefoon met veel vrijwilligers werken.

Vaak georganiseerde vrijwilligers

Bij zowel de projecten als de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg werken de vrijwilligers meestal vanuit een georganiseerd verband. De grootste groep van de projecten (65%) heeft alleen georganiseerde vrijwilligers. Ongeveer een vijfde werkt met zowel georganiseerde vrijwilligers als individuele burgers, ongeveer een tiende heeft alleen individuele vrijwilligers. Ongeveer dezelfde verhoudingen gelden voor de organisaties die met vrijwilligers werken in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg. Ook de projecten met vrijwilligers uit de doelgroep bestaan voor het merendeel (60%) uit projecten met alleen georganiseerde vrijwilligers. Opvallend is dat bij de projecten van de professionele instellingen de vrijwilligers veel vaker individuele burgers zijn dan bij de projecten van de vrijwilligersorganisaties.

4.2 De taken en de meerwaarde van vrijwilligers

Vrijwilligers doen vaak persoonlijke begeleiding van ouders en jeugd

Vrijwilligers worden vooral ingezet op persoonlijke begeleiding van ouders en/of jeugd, organiseren van activiteiten, begeleiding of bijeenkomsten en contact te maken met de doelgroepen. De vrijwilligers binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg zijn vooral actief in opvoedingsondersteuning en het stimuleren van contact tussen ouders.

De meerwaarde van vrijwilligers: informeel contact van mens tot mens, informele netwerken versterken en empowerment van de doelgroep

Bij driekwart van de projecten zijn de vrijwilligers helemaal of voor een deel afkomstig uit de doelgroep waarop het project zich op richt. De respondenten van de projecten zien als grootste meerwaarde van vrijwilligers dat zij de klant van mens tot mens benaderen, de informele netwerken van de deelnemers/klanten versterken en dat vrijwilligers uit de doelgroep zorgen voor empowerment van de eigen doelgroep.

Bij de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg die met vrijwilligers werken, zijn deze veel minder vaak afkomstig uit de doelgroep. Namelijk maar bij de helft van de organisaties. Vooral consultatiebureaus en CJG's werken met vrijwilligers uit de doelgroep, d.w.z. ouders, terwijl geen van de Bureaus Jeugdzorg met vrijwilligers uit de doelgroep werkt. De respondenten vanuit het onderwijs en de reguliere jeugdzorg zien minder meerwaardes van vrijwillige inzet. Veel genoemd wordt dat het inzetten van vrijwilligers zorgt voor het versterken van de informele netwerken van de deelnemers/klanten of geld bespaard.

4.3 Wat hebben vrijwilligers rond jeugd en gezin nodig? Wat kunnen de professionals bieden?

Behoefte aan ondersteuning

Bij driekwart van de projecten is er behoefte aan ondersteuning door professionals. Tweederde geeft aan dat de eigen organisatie deze ondersteuning zou kunnen bieden, de helft noemt hiervoor een welzijnsinstelling en een derde het lokale CJG. De projecten kunnen ondersteuning gebruiken bij het werven van (nieuwe groepen) vrijwilligers en bij het vergroten van de achtergrondkennis van vrijwilligers op de thema's opgroeien en opvoeden.

Het geven van ondersteuning

Iets meer dan de helft van de organisaties in onderwijs en de reguliere jeugdzorg ondersteunt vrijwilligers (dit geldt ook voor de CJG's). Bureaus Jeugdzorg doen dat bij de kindertelefoons natuurlijk het vaakst. Naar verhouding bieden de CJG's en consultatiebureaus minder vaak ondersteuning. Bijna tweederde van de respondenten vindt dat hun organisatie vrijwilligerswerk meer zou moeten ondersteunen, dit zijn vooral CJG's. Belangrijke redenen die zij hierbij noemen zijn dat vrijwilligerswerk een meerwaarde heeft en vrijwilligerswerk voor een beter bereik van de doelgroep kan zorgen. De respondenten zien vele activiteiten waarbij hun eigen organisatie ondersteuning zou kunnen bieden. Vooral achtergrondkennis van vrijwilligers vergroten op het gebied van opvoeden en opgroeien wordt veel genoemd, vooral vanuit de CJG's.

4.4 Samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten

Binnen de projecten wordt er veel en goed samengewerkt tussen beroepskrachten en vrijwilligers. Vrijwel altijd zijn er afspraken over de taakverdeling, die mondeling of schriftelijk zijn vastgelegd. Wanneer er belemmeringen zijn in deze samenwerking, dan gaat het er vaak om dat vrijwilligers over hun grenzen heen gaan of dat de mogelijkheden van de vrijwilligers worden onderschat of overschat door de beroepskrachten. De samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten zou verbeterd kunnen worden door vrijwilligers nog beter te ondersteunen: Meer tijd en aandacht voor de vrijwilligers, meer overleg en training voor de vrijwilligers.

Bij de reguliere organisaties in onderwijs en de jeugdzorg die met vrijwilligers werken is de samenwerking tussen vrijwilligers en de beroepskrachten minder intensief dan bij de projecten, zo werkt slechts een kwart vaak samen. Wel zijn de respondenten tevreden over deze samenwerking. Ook hier zijn er duidelijk afspraken gemaakt over de taakverdeling, namelijk bij alle organisaties. De samenwerking zou nog verder verbeterd kunnen worden door meer bekendheid met elkaars werkzaamheden en verbetering van de onderlinge communicatie.

4.5 Samenwerken in de keten

Samenwerking tussen projecten en professionele instellingen

Vrijwel alle projecten werken samen met één of meer professionele instellingen, vaak met een welzijnsinstelling, onderwijsinstelling of CJG. Met consultatiebureaus en welzijnsinstellingen wordt het meest samengewerkt. Bij deze samenwerking gaat het om het uitwisselen van informatie, maar ook contact over individuele cases, het delen van deskundigheid en gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren. Meestal is er een duidelijke taakverdeling tussen het project en deze samenwerkingspartner, vaak op basis van mondelinge afspraken. De respondenten zijn redelijk tevreden over de samenwerking. De samenwerking zou nog verder verbeterd kunnen worden als de partijen elkaar door meer overlegmomenten en afstemming.

Contacten met het CJG

De contacten tussen het CJG en de projecten zijn beperkt. Bijna de helft van de projecten werkt samen met een CJG. Van de respondenten die niet met het CJG samenwerken heeft het merendeel ook geen contact met het CJG en is maar liefst één derde niet op de hoogte van wat het CJG doet.

Samenwerking met vrijwilligersorganisaties

Tweederde van de projecten werkt samen met één of meerdere vrijwilligersorganisatie, het vaakst is dit een vrijwilligersorganisatie in welzijn. De samenwerkingspartner waar het meest intensief mee wordt samengewerkt is ook vaak een vrijwilligersorganisatie in welzijn en soms een sportvereniging, zelforganisatie van migranten of een vrijwilligersorganisatie in zorg. Het gaat vaak om informatie uitwisselen, het delen van deskundigheid, gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren en het activeren van vrijwilligers. In een kwart van de gevallen ontbreekt een duidelijke taakverdeling. De respondenten zijn over het algemeen redelijk tevreden over de samenwerking met deze vrijwilligersorganisatie. Wel geeft een tiende een onvoldoende als rapportcijfer en kan deze dus in een aantal gevallen beter. Niet verrassend door betere communicatie, beter op elkaar afstemmen, meer contact en betere afspraken volgens de respondenten.

Opmerkelijk is dat slechts de helft van de organisaties in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg werkt samen met één of meerdere vrijwilligersorganisatie. Gebeurt dit wel dan is de samenwerking over het algemeen verre van intensief. Het gaat vaak om informatie uitwisselen, gezamenlijk projecten organiseren en uitvoeren, afstemming over de taakverdeling in de keten van jeugd- en gezin, het delen van elkaars voorzieningen en contact over individuele cases. Organisaties binnen onderwijs en de reguliere jeugdzorg die samenwerken met vrijwilligersorganisaties zien als grootste meerwaarde in de werkzaamheden van vrijwilligersorganisaties dat zij het informele netwerk van doelgroep versterken. Ook wordt vaak genoemd dat vrijwilligersorganisaties de doelgroep beter bereiken en dat vrijwilligers de klant van mens tot mens benaderen. Het vaakst wordt samengewerkt met een vrijwilligersorganisatie in welzijn. De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met de vrijwilligersorganisatie. Bij één vierde is er echter (net als bij de projecten) helemaal geen duidelijke taakverdeling afgesproken. De samenwerking kan volgens de respondenten dan ook vooral verbeterd worden door betere onderlinge communicatie en het afstemmen van elkaars werkzaamheden.

Migrantenvrijwilligers

De zelforganisaties van migranten zijn vaak actief op het gebied van opgroeien en opvoeden, aldus de experts die we geïnterviewd hebben. Ook zijn er veel bruggebouwers tussen de professionals en de migrantenburgers actief vanuit de migrantengemeenschap. Samenwerking tussen CJG's en migrantenvrijwilligers blijkt nog maar weinig voor te komen. De samenwerking tussen professionele instellingen

en de zelforganisaties is vaak lastig en er is sprake van een kloof. Deels ontstaat deze door de wederzijdse beeldvorming. Voor een goede samenwerking is onderling vertrouwen erg belangrijk. De professionele organisatie moet er veel tijd in steken en waardering uitspreken. Echter, goede samenwerking kan voor beide partijen veel opleveren. De vrijwilligers kunnen hun brugfunctie beter vervullen, waardoor zelforganisaties minder overvraagd worden en migrantenburgers met een grote afstand tot de samenleving (bijv. doordat zij de Nederlandse taal niet spreken of hier nog niet zo lang wonen) de professionele instellingen beter bereiken.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 *Veel georganiseerd vrijwilligerswerk, weinig individuele burgers betrokken rond jeugd en gezin*

Burgers worden al snel tot georganiseerde vrijwilligers gemaakt

Vrijwilligers kunnen worden ingedeeld in verschillende typen. Aan de ene kant hebben we niet georganiseerde burgers die op eigen initiatief sociale steun geven aan jeugd en gezinnen in de buurt. Aan de andere kant vinden we de georganiseerde vrijwilliger die vastomlijnd vrijwilligerswerk doet (soms zelfs met contract) (van der Klein, Mak & Gaag, 2011). Bij het merendeel van de projecten en het vrijwilligerswerk in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg worden alleen georganiseerde vrijwilligers betrokken. Dit geldt paradoxaal genoeg ook voor projecten met vrijwilligers uit de doelgroep. Burgers uit de doelgroep worden meestal georganiseerd binnen het project en daarmee worden zij dus georganiseerde vrijwilligers. Hier hebben zij echter wel een wat vrijere rol en een minder vaste taakomschrijving.

Individuele burgers worden vooral bij de pedagogische civil society betrokken via projecten vanuit professionele organisaties

Opvallend is dat bij de projecten van de professionele instellingen de vrijwilligers vaker individuele burgers zijn dan bij de projecten van de vrijwilligersorganisaties. Terwijl de vrijwilligersorganisaties vaak met vrijwilligers werken die georganiseerd zijn (of worden), zijn het dus vooral de professionele organisaties die inzetten op het betrekken van individuele burgers, zonder hen te organiseren binnen het eigen project.

5.2 *Directe interne samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers*

De directe interne samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers verloopt goed

Binnen de projecten wordt er veel samengewerkt tussen beroepskrachten en vrijwilligers. Bij de reguliere organisaties in onderwijs en jeugdzorg is deze samenwerking niet zo intensief. Zowel bij de projecten, als in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg is de tevredenheid over de directe samenwerking groot en zijn er duidelijke afspraken over de taakverdeling.

Meer weten van elkaars werk en capaciteiten zou de samenwerking nog beter maken

Natuurlijk kunnen er altijd dingen verbeterd worden. Het is belangrijk dat coördinatoren goed kijken naar wat de vrijwilliger kan, zodat deze niet onder- of juist overschat wordt. Verder zeggen de respondenten dat de vrijwilligers binnen de projecten nog beter ondersteund kunnen worden door meer begeleiding en training aan te bieden, en meer overleg tussen beroepskrachten en vrijwilligers te organiseren. In het onderwijs en de reguliere jeugdzorg vinden de respondenten dat er meer bekendheid met elkaars werkzaamheden nodig is en verbetering van de onderlinge communicatie.

5.3 Samen werken in de keten

De projecten zijn goed ingebed in de keten van jeugd en gezin

Vrijwel alle projecten werken samen met één of meerdere professionele instellingen, vaak een welzijnsinstelling, onderwijsinstelling of CJG. Het meest intensief wordt samengewerkt met consultatiebureaus en/of welzijnsinstellingen. Vrijwillige inzet rond jeugd en gezin op projectbasis is dus nadrukkelijk ingebed in de keten. De respondenten zijn redelijk tevreden over deze samenwerking. De samenwerking kan volgens de respondenten nog verder verbeterd worden door meer overlegmomenten en betere afstemming.

Vanuit het onderwijs en de reguliere jeugdzorg kan er veel meer worden samengewerkt met vrijwilligersorganisaties

Opmerkelijk is dat slechts de helft van de organisaties in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg samenwerkt met vrijwilligersorganisaties; bovendien is deze samenwerking verre van intensief. Er kan dus veel meer en intensiever worden samengewerkt. De organisaties in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg die wel samenwerken met vrijwilligersorganisaties, zijn hierover doorgaans tevreden. De onderlinge communicatie en het afstemmen van elkaars werkzaamheden zou verbeterd kunnen worden, aldus de respondenten.

Samenwerking in de keten kan beter door een duidelijke taakverdeling

Wanneer er vanuit de projecten of de organisaties in het onderwijs en de reguliere jeugdzorg met vrijwilligersorganisaties wordt samengewerkt, is er opmerkelijk genoeg vaak geen taakverdeling. Vanuit de projecten is ook niet iedereen tevreden over de samenwerking met vrijwilligersorganisaties. Een belangrijk aandachtspunt in de samenwerking met de vrijwilligersorganisaties is dan ook dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over de taakverdeling en dat er goed wordt afgestemd.

Een betere samenwerking tussen professionele instellingen en migrantenvrijwilligers loont

De samenwerking tussen professionele instellingen en de zelforganisaties van allochtonen is vaak lastig. Zelforganisaties en sleutelfiguren voelen zich vaak overvraagd. Voor een goede samenwerking is onderling vertrouwen erg belangrijk: de professionele organisatie moet hier over het algemeen meer tijd in steken en waardering uitspreken, zo geven alle betrokkenen aan. Er valt veel te winnen. De vrijwilligers kunnen hun brugfunctie naar de migrantendoelgroepen beter vervullen, waardoor de zelforganisaties minder overvraagd worden. Nieuwe Nederlanders en de professionele instellingen zullen elkaar zo beter bereiken.

5.4 De CJG's en de samenwerking rond vrijwillige inzet in de keten

Samenwerking tussen het CJG en andere partijen nog in de kinderschoenen

Maar liefst een derde van de projecten heeft nooit contact met een CJG. Samenwerking tussen CJG's en zelforganisaties blijkt zich volgens experts ook nog maar weinig voor te doen. CJG's zijn hier vaak nog niet aan toegekomen en zijn soms gesloten in hun houding naar de vrijwilligers. De handreiking *Interculturalisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin* heeft duidelijk zijn weg in het veld nog niet gevonden. Wil het CJG een rol als netwerkorganisatie vervullen, dan zullen zij de komende tijd veel energie moeten gaan steken in samenwerking met vrijwilligersorganisaties en projecten.

CJG zou meer informatie moeten geven over wat zij doen

Wanneer er vanuit de projecten niet wordt samengewerkt, is een opvallend groot deel van de respondenten niet op de hoogte van wat het CJG doet. Van alle respondenten is een vijfde niet op de hoogte van wat het CJG doet. Het CJG zou meer contact moeten zoeken met andere organisaties en projecten op het gebied van opgroeien en opvoeden om hen te informeren over wat zij doen.

CJG's zouden kunnen inspelen op de behoeften aan meer ondersteuning

Georganiseerde vrijwilligers hebben een duidelijke behoefte aan ondersteuning door professionals. De projecten zouden graag ondersteund willen worden in het werven van (nieuwe groepen) vrijwilligers,

maar ook in zaken die te maken hebben met het thema opgroeien en opvoeden. De pedagogische achtergrondkennis van de vrijwilligers kan wel een steuntje in de rug gebruiken, blijkt uit onze respons. Ook vaardigheidstrainingen in het omgaan met ouders en/of jeugd worden genoemd. Het werken met vrijwilligers uit de doelgroep vraagt veel van de projecten. Wellicht zouden CJG's en vrijwilligerscentrales rond deze beide behoeften een gezamenlijk aanbod kunnen organiseren.

CJG's kunnen en moeten meer kennis delen op het gebied van opgroeien en opvoeden

Rondom het thema opvoeden en opgroeien is binnen het CJG veel kennis en expertise aanwezig. De ondersteuning die de projecten wensen op dit gebied zou door de CJG's kunnen worden gegeven. Een groot deel van de CJG's ondersteunt op dit moment nog geen vrijwilligers of vrijwilligersorganisaties. Kortom, de CJG's hebben op dit moment nog geen grote rol bij de pedagogische civil society. Tegelijkertijd vindt meer dan de helft van de respondenten vanuit CJG's dat de eigen organisatie vrijwilligers meer zou kunnen ondersteunen. Genoemd wordt vooral dat ze dit zouden kunnen doen door het vergroten van de achtergrondkennis van vrijwilligers op het gebied van opvoeden en opgroeien (zie de match met het voorgaande). De meerwaarde van vrijwilligerswerk wordt bij de CJG's wel degelijk gezien. Vrijwilligerswerk kan bijvoorbeeld zorgen voor een beter bereik van de doelgroep. CJG's moeten in de toekomst meer werk maken van kennisdeling; hier is behoefte aan.

Literatuur

Klein, M. van der, Mak, D.J., & Gaag, R.S. van der, (2011). *Professionals en vrijwilligers(organisaties) rond jeugd en gezin. Literatuur over samenwerken in de pedagogische civil society*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Sproet, M. & Smulders, E. (2010). *De interculturalisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Inspiratie door en voor gemeenten*. Den Haag: Ministerie voor Jeugd en Gezin/VNG.

Winter, M. de. (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding: Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.

Bijlagen

1 Het uitzetten van de enquête

Naar aanleiding van de literatuurstudie (van der Klein, van der, Mak & van der Graag, 2011) hebben we gepeild bij welke partijen we de enquête konden uitzetten. We hebben diverse relevante organisaties gevraagd of zij samenwerking tussen vrijwilligers en professionals rond jeugd en gezin organiseerden, in tijdelijk of regulier verband. Deze organisaties hebben ons potentiële respondenten doorgegeven. Soms kregen wij een lijst met emailadressen, soms stuurde de desbetreffende organisatie de enquête door naar (een deel van) haar achterban. Soms gaven de organisaties aan geen samenwerkingsverbanden tussen professionals en vrijwilligers te organiseren. Deze organisaties worden niet in de onderstaande lijst benoemd.

Uiteindelijk is de enquête terechtgekomen bij de volgende adressanten:

- Alle 13 Thuis Op Straat praktijken
- Alle 57 ZonMw praktijkprojecten in het programma Vrijwillige Inzet rond Jeugd en Gezin
- Alle 106 Basisscholen in Utrecht
- Via Protestantse Kerk Nederland 4 JOP-projecten
- Via Scouting Nederland 2 projecten.
- Via Stichting Vrijwillige Thuishulp 3 projecten
- Via VNG/De Jeugdzaak: 147 CJG coördinatoren/managers.
- Via Humanitas 108 Humanitas projecten (Home-Start, Doorstart, BOR, etc.)
- Via KNVB/DSP 18 Sportzorgtrajecten
- Via contacten vanuit het Verwey-Jonker Instituut: 5 crèches die met vrijwillige werken, 1 project rond zwerfjongeren, 2 projecten van Stichting Present,
- Via ACTIZ 30 consultatiebureaus
- Via Kenniswerkplaats 10+, internet en ZonMw programma Diversiteit in het Jeugdbeleid 44 migrantenprojecten
- 15 Kindertelefoons (via internet gevonden)
- 6 projecten via internet search (vrijwilligers + jeugd, vrijwilligers + gezin)
- 29 GGD's om consultatiebureaus te raadplegen
- 14 Bureaus Jeugdzorg (via internet)

2 *Samenwerken in de pedagogische civil society: het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut in publicaties*

Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut dat ZonMw financiert binnen het Programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin heeft geleid tot vier publicaties:

Literatuurstudie

Klein, M. van der, Mak, D.J., & Gaag, R.S. van der, (2011). *Professionals en vrijwilligers(organisaties) rond jeugd en gezin. Literatuur over samenwerken in de pedagogische civil society*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Met medewerking van M. Steketee.

Analyse respons digitale vragenlijst

Bulsink, D. & Klein, M. van der (2012) *Samen werken. Een enquête onder professionals en vrijwilligers rond jeugd en gezin*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Casestudieonderzoek

Gaag, R.S. van der & Klein, M. van der (2012). *Tien cases uit de pedagogische civil society: professionals en vrijwilligers werken samen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Met medewerking van D. Bulsink, F. Hermens en W. Kroes.

Handleiding

Van der Klein, M. & Bulsink, D., Gaag, R. S. van der (2012), *Pedagogische civil society voor beginners. Hoe professionals en vrijwilligers goed kunnen samenwerken rond jeugd en gezin*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Met medewerking van M. Steketee.

Colofon

Opdrachtgever/financier	ZonMw-programma Vrijwillige Inzet voor en door Jeugd en Gezin
Auteurs	Drs. D. Bulsink Dr. M. van der Klein
Omslag	Ontwerppartners, Breda
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website www.verwey-jonker.nl.

ISBN 978-90-5830-532-9

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2012.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.